

Н. В. Васи́лина

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри правосуддя
(Київський національний університет
імені Тараса Шевченка),
президент Нотаріальної палати України*

ОСОБЛИВОСТІ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ НОТАРІУСІВ ТА ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ НОТАРІАЛЬНОГО АКТА

Тема нашого дослідження зумовлена важливістю теоретичного осмислення правової природи нотаріальної діяльності як публічної служби, а також поняття нотаріального акта й особливостей його вчинення.

Сучасна теорія державного управління визначає два основні розуміння інституту публічної діяльності та ототожнює її: 1) зі службою в апараті центральних і місцевих органів державної влади, в апараті органів прокуратури, діяльністю неатестованих працівників апарату внутрішніх справ та військових формувань; 2) з діяльністю з надання публічних послуг населенню, що передбачає віднесення до публічних службовців усіх службовців державного та недержавного секторів.

Разом із цим, ураховуючи останні тенденції посилення ролі публічної служби в державі, активізувалися намагання законодавчого органу влади визначитись зі змістом поняття «публічна служба» та з переліком «осіб, які надають публічні послуги».

Так, відповідно до п. 15 ст. 3 КАС публічна служба — діяльність на державних політичних посадах, професійна діяльність суддів, прокурорів, військова служба, альтернативна (невійськова) служба, дипломатична служба, інша державна служба в органах місцевого самоврядування.

Статтею 2 цього ж Кодексу визначення переліку суб'єктів, якими можуть бути допущені порушення прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин, є значно ширшим завдяки віднесенню до таких осіб усіх інших суб'єктів владних

управлінських функцій на основі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень.

У зв'язку з цим метою цього дослідження є з'ясування питання, хто саме належить до переліку цих суб'єктів владних управлінських функцій, у тому числі на виконання делегованих повноважень, і чи можна вважати такими особами нотаріусів.

Однозначної відповіді на це запитання сучасною науковою думкою та чинним законодавством не надано.

Відповідно до Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» нотаріус — це особа, яка надає публічні послуги. Таке саме визначення терміна «нотаріус» міститься і в КК. Зокрема, ст. 365² КК визначено покарання у разі зловживання своїми повноваженнями аудитором, нотаріусом, оцінювачем, іншою особою, яка не є державним службовцем, посадовою особою місцевого самоврядування, але здійснює професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг.

При цьому в п. 2 ст. 4 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» нотаріус віднесений до переліку осіб, які прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або органів місцевого самоврядування, а саме тих, хто не є державними службовцями, посадовими особами місцевого самоврядування, але надають публічні послуги.

Міжнародний досвід доводить, що всі країни світу, які є членами Міжнародного союзу нотаріату, розглядають посаду нотаріуса як публічну, а нотаріуса як носія владних повноважень [1, с. 169].

Зокрема, законодавство Франції визначає нотаріуса як публічну посадову особу, основною функцією якої є надання документам, що їй подаються, автентичності. Саме тому держава делегує (передає) нотаріусу, який виступає як публічна посадова особа, деякі із своїх повноважень [2, с. 19].

Федеральне положення про нотаріат (§ 1) визначає, що нотаріус обіймає публічну посаду та виконує державні функції.

Результат аналізу положень Закону про нотаріат провінції Квебек свідчить, що нотаріус має статус офіційної особи, і це, у свою чергу, наділяє його правом приймати акти, вірогідність яких визнається законом.

Якщо ж проаналізувати законодавство країн близького зарубіжжя, то слід також зазначити тенденцію віднесення професійної діяльності нотаріусів до посадової діяльності осіб державної служби [3]. Наприклад, у ст. 1 Основ законодавства Російської Федерації про нотаріат визначено, що нота-

ріат покликаний забезпечити захист прав і законних інтересів громадян та юридичних осіб шляхом вчинення нотаріусами передбачених законодавчими актами нотаріальних дій від імені Російської Федерації.

Цікавим також є той факт, що відповідно до п. 17 глави 1 Положення про нотаріальну частину 1892 р. нотаріуси служили на державній службі з присвоєнням їм восьмого класу за посадою [4, с. 7].

Наведене свідчить про важливість визначення саме законодавством про нотаріат правового статусу нотаріуса.

Реалізація державної ідеології забезпечується державною владою, що здійснюється органами державної влади та їх представниками з метою виконання функцій держави.

У свою чергу, державна влада — це вид публічної політичної влади, здатність держави підпорядкувати своїй волі поведінку людей, які перебувають на її території [5, с. 85].

З огляду на це важливим чинником утвердження нової ідеології є побудова державно-правових відносин з дотриманням принципів публічності та доступності, завдяки чому держава забезпечуватиме належну реалізацію правомірних прав та інтересів усіх заінтересованих у цьому приватних осіб.

Правозахисна діяльність нотаріуса має владний характер і здійснюється ним на підставі виконання делегованих державою повноважень, незважаючи на те, що вчинення нотаріальних дій здійснюється нотаріусом від власного імені. Ця діяльність спрямована на забезпечення правомірної поведінки всіх учасників цивільних правовідносин, причому незалежно від їх безпосередньої участі. Нотаріус відмовляє у вчиненні нотаріальної дії, якщо вчинення такої дії суперечить законодавству України або йому не надано відомості (інформацію) та документи, необхідні для вчинення такої нотаріальної дії, тощо.

Що ж стосується поняття «нотаріальний акт», то насамперед необхідно зазначити, що це поняття поширене у багатьох країнах світу, що є членами міжнародного нотаріату. Саме завдяки збереженню в цих країнах започаткованого ще римським правом формалізму зараз ми можемо стверджувати про визнання особливої доказової та виконавчої сили нотаріальних актів у світі. Розгляду цих питань у своїх працях приділяли увагу М. Г. Авдюков, О. В. Грядов, Т. Г. Калиниченко, Ж.-Ф. Пиєпу, Й. О. Покровський, Ж. Ягр, Г. Ф. Шершеневич, К. С. Юдельсон та інші правознавці.

Разом із цим запровадження поняття нотаріального акта як дії, вчиненої з обов'язковим дотриманням певних (визнаних у світовій практиці) формальностей, у нашій країні, на жаль, залишається поза увагою науковців.

Не отримуючи належного висвітлення в теорії, поняття нотаріального акта не знаходить свого відображення і в законодавстві.

Відповідно до ст. 202 ЦК правочином визнається дія особи, спрямована на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків. При цьому в цивільному законодавстві немає вичерпного переліку можливих для вчинення правочинів або договорів, а навпаки визначається свобода договору як одна із засад цивільного законодавства. Одночасно слід зазначити, що поняття «правочин» і «договір» мають кілька значень. По-перше, це — юридичний факт, що є належною правовою підставою для виникнення, зміни або припинення цивільних прав та обов'язків, по-друге, — цивільні правовідносини, що виникли з такого юридичного факту, а також власне письмовий документ (акт), яким і закріплене волевиявлення особи (осіб). Звернувшись до тлумачення поняття «акт» (лат. *actus* — дія, *actum* — документ) [6, с. 74], ми знаходимо кілька його значень: 1) дія, вчинок громадянина або посадової (службової) особи; 2) документ, який видається державним органом, органом місцевого самоврядування, посадовою (службовою) особою або громадською організацією у межах їх компетенції: закон, указ, постанова, наказ, розпорядження, а також інші документи, що засвідчують юридичні факти [5, с. 74]. Відповідно до наведеного можна дійти висновку про тотожність понять «правочин», «договір» та «акт». Водночас вважаємо, що різниця все ж таки є, і полягає вона у відмінностях практичного застосування цих термінів.

Використання терміна «правочин» притаманне лише приватноправовим відносинам, зокрема під час укладення цивільно-правових договорів, видачі особистих розпоряджень, надання згоди тощо.

Термін «договір» зустрічається зараз не лише у зв'язку з необхідністю врегулювання приватних правовідносин. Так, укладення договорів є поширеною практикою міжнародного права, при цьому у випадках надання Верховною Радою України згоди на їх обов'язковість вони стають частиною національного цивільного законодавства України.

Термін «акт» вживається стосовно нормативних актів, актів законодавства, актів розпорядчого характеру та з організації господарської діяльності, виконання робіт, надання послуг тощо, тобто актом можна називати волюву правозастосовну дію, спрямовану на задоволення певних потреб, вимог, звернень посвідчення, засвідчення прав, обов'язків та фактів.

Зважаючи на це, можна дійти висновку, що існуюча в Україні традиція використання зазначених термінів є достатньо вдалою і такою, що не викликає плутанини. До останнього часу не викликала непорозумінь і терміноло-

гія, що використовується в нотаріальній практиці. Насамперед це стосується документів нотаріального діловодства та архіву, а також порядку вчинення нотаріальних дій. На нашу думку, запровадження в нотаріальній діяльності нових термінів, визначень має бути поступовим, обґрунтованим та вивіреним, інакше можна втратити здобутки, яких вже досягли.

У зв'язку з цим важливими для аналізу з метою подальшого використання не лише в нотаріальному, а й у цивільному законодавстві є поняття «нотаріальне посвідчення», «нотаріальне засвідчення», «нотаріальне оформлення» і «нотаріальний акт». Слід зазначити, що сучасному національному законодавству притаманне використання термінів «нотаріальне посвідчення» та «нотаріальне засвідчення», рідше «нотаріальне оформлення». Що стосується намагань повернення до ще незабутого поняття «нотаріальний акт», то такі спроби, на нашу думку, є не зовсім коректними. Термін «нотаріальний акт» на законодавчому рівні вжито лише у Законі України «Про внесення змін до Закону України «Про нотаріат» [7], та і то тільки у ст. 50 «Оскарження нотаріальних дій або відмови у їх вчиненні». За змістом цієї статті нотаріальна дія або відмова у її вчиненні, нотаріальний акт оскаржуються до суду. При цьому Закон не надає тлумачення цього терміна.

Так, відповідно до ст. 48 Закону України «Про нотаріат» при посвідченні угод, засвідченні правильності копій документів і виписок з них, справжності підпису на документах, правильності перекладу документів з однієї мови на іншу, а також у разі посвідчення часу пред'явлення документа на відповідних документах вчиняються посвідчувальні написи. На підтвердження права на спадщину, права власності, посвідчення фактів, що громадянин є живим, про перебування його у певному місці, тотожності громадянина з особою, зображеною на фотокартці, про прийняття на збереження документів видаються відповідні свідоцтва. Тобто оформлення поданих нотаріусу документів відбувається шляхом вчинення на них посвідчувальних написів або видачі відповідних свідоцтв. Не містить жодних посилань на нотаріальні акти і наведений у ст. 34 цього ж Закону перелік нотаріальних дій, що вчиняються нотаріусами України.

Зважаючи на викладене, необхідним і важливим є тлумачення та наукове обґрунтування термінології, що використовується, зокрема в нотаріальному законодавстві.

Звернувшись до історії створення нотаріату в Україні та визначення його ролі і місця в системі державних органів, слід згадати про Положення про нотаріальну частину від 11 квітня 1866 р., відповідно до якого нотаріальна компетенція складалась із: 1) вчинення за бажанням усілякого роду актів,

окрім тих, що вилучені цим законом; 2) видачі виписки з актових книг і копій актів; 3) засвідчення явки актів різного роду, протестів тощо; 4) прийняття на збереження поданих приватними особами документів; 5) складання проекту поділу спадщини у випадках, встановлених законом [4, с. 39]. При цьому вчинення за бажанням передбачає право заінтересованих осіб на укладання актів способом «домашнім» або нотаріальним, за винятком актів про перехід права власності або обмеження прав власності на нерухоме майно, що під загрозою визнання недійсними завжди вчиняються у нотаріуса. Такі акти мали ще назву «кріпосний акт», і вчинення їх полягало в тому, що текст усього договору записувався в нотаріальну актову книгу та підписувався його учасниками, при цьому єдиним справжнім примірником вважався саме запис в актовій книзі, сторони мали право отримати лише виписку з неї, затверджену старшим нотаріусом. У випадках внесення старшим нотаріусом при затвердженні змін до виписки їх відображали і в актовій книзі. Акти, вчинені нотаріусом без затвердження старшим нотаріусом, вважалися нотаріальними (акти з'явлення). Вчинення нотаріальних актів передбачало встановлення нотаріусом особи невідомих йому учасників договору, відповідності цивільним законам щодо правил та форм, повноважень представників, правоздатності, дієздатності шляхом допиту учасників, проголошення умов проекту, з'ясування однакового розуміння його умов та наслідків, а також вільного волевиявлення на його укладення. Обов'язковою умовою вчинення актів була присутність двох свідків, а в разі вчинення кріпосних актів – трьох свідків. У разі потреби обов'язковою була участь перекладача. У тексті нотаріального (кріпосного) акта зазначалися всі подані нотаріусу для його вчинення документи: довіреності, свідчення особи тощо, оригінали або копії яких зберігалися у нотаріуса [4, с. 55–84].

Дореволюційна доктрина визнавала нотаріальний акт інструментом, що виконує функцію закріплення права, тобто надання угоді якостей дійсності та безспірності існування, що досягається за допомогою її фіксування у письмовому документі у присутності представника публічної влади, тобто нотаріуса. При цьому видатний дослідник права, професор Г. Ф. Шершеневич вважав, що суть закріплення права полягала не просто в наданні підвищеної достовірності джерелу інформації про угоду, а в оголошенні належності права окремому суб'єкту. Закріплення речового права він розумів як публічне, вчинене за сприяння органів влади ствердження поєднання права з відомим суб'єктом, який і здійснює речове право, і момент його встановлення є достатньо достовірним та загальновідомим. Таким чином, представники російської дореволюційної доктрини визнавали за нотаріусом функцію

посвідчення приватних актів як способу утворення доказів, що користуються довірою публічної влади та, безсумнівно, є свідченням про закріплені в них права та факти.

Подальша еволюція нотаріальної доктрини відбувалась разом з еволюцією державної ідеології. Роль радянського нотаріату визначалась зважаючи саме на важливість встановлення державного контролю над цивільним обігом у суспільстві, що є відмінним від завдань нотаріату буржуазного, метою якого є сприяння в учиненні правочинів та закріпленні набутих прав у юридичній формі [8, с. 12].

Сприйняття нотаріального акта як різновиду правозастосовного стало підґрунтям для формулювання визначення поняття нотаріального акта — «процедурно оформлене і таке, що виражає волю держави, прийняте на підставі заяви заінтересованих осіб рішення спеціально уповноваженого на це суб'єкта, прийняте в межах його компетенції, що засноване на диспозиції норми матеріального права та офіційно підтверджує суб'єктивне право або юридичний (доказовий) факт». Відповідно до запропонованого Т. Г. Калиниченко визначення нотаріальний акт — це документ, що є одним із юридичних засобів державного управління суспільством та результатом правозастосовної діяльності нотаріуса, уповноваженого державою на вчинення нотаріальних дій та створення нотаріальних актів [9]. Наведені визначення привертають увагу спрямованістю саме на утвердження концепції державного волевиявлення при врегулюванні приватних інтересів.

Разом із цим не можна залишати поза увагою інше теоретичне розуміння правової природи нотаріального акта у правових системах країн, належних до латинського нотаріату. Зокрема, показовим прикладом є французька доктрина правової природи нотаріального акта.

Нотаріус у Франції є однією з ключових фігур у сфері реалізації цивільних прав; його основною функцією є надання автентичності, тобто посвідчення вірогідності актів та домовленостей, що йому подаються. Як гарант автентичності правочинів, нотаріус відіграє важливу роль у ситуаціях, коли заінтересовані особи потребують правової поради чи виникає необхідність попередити конфлікт або примирити сторони, які не можуть дійти консенсусу щодо реалізації своїх прав. Необхідно згадати про тісний зв'язок із нотаріальною діяльністю чинного у Франції Цивільного кодексу Наполеона. Одним з основних принципів цього Кодексу є утворення максимально простої та зрозумілої юридичної системи, що забезпечила б безспірність цивільного обігу та стабільність укладених договорів. Саме тому Наполеоном була збережена та посилена система нотаріату як така, що забезпечує для всіх

учасників цивільного обороту рівні та однакові юридичні гарантії, дозволяючи отримати кваліфіковану правову допомогу нотаріуса, а також скористатися його повноваженнями як публічної особи [2, с. 7].

Згідно з поділом джерел суб'єктивних прав у Франції на юридичні акти та юридичні факти необхідно зазначити протиставлення зобов'язань, що виникають як результат волевиявлення особи, та зобов'язань, що виникають унаслідок волевиявлення законодавця незалежно від волі приватного суб'єкта. Волевиявлення особи, що в окремих випадках може виявлятися в юридичному факті, завжди виражається в юридичному акті з визначенням його обсягу і правових наслідків. Отже, юридичний акт є актом волевиявлення, спеціально спрямованим на виникнення правових наслідків визначеної природи та обсягу. У свою чергу, юридичний факт, незалежно від того, є він подією, яка сталася за волею чи ні, породжує правові наслідки незалежно від волевиявлення заінтересованих осіб. При цьому орган влади або виконує функцію створення документа (*instrumentum*), або бере участь у процесі формування самого волевиявлення (*negotium*). Зважаючи на класифікацію публічних актів сучасної французької доктрини, нотаріальні акти належать до квазіпублічних, тобто тих, що не виражають волевиявлення органів влади, а лише відображають волевиявлення сторін (наприклад, посвідчення договору). Квазіпублічні акти не змінюють суб'єктивні матеріальні права сторін, їх основною метою є надання акту доказової сили.

Головною відмінністю в розумінні наведених теоретичних засад правової природи нотаріального акта є ставлення держави до цивільних правовідносин у суспільстві. Зокрема, основа французької доктрини полягає в розвитку приватних правовідносин у країні без втручання держави. Нотаріальний акт є письмовим доказом, створеним заздалегідь за сприяння сторін у спокійній атмосфері, у час, коли про розбіжності і не йдеться. Нотаріус, у свою чергу, визначається як публічна посадова особа, уповноважена на оформлення відповідно до закону юридичних дій, перш за все угод, яким сторони зобов'язані або хочуть надати характеру автентичності, що визнається за актами органів державної влади [2, с. 116].

Разом із цим євроінтеграція України вимагає від нас адаптації національного законодавства до законодавства Європейського Союзу. Це стосується, зокрема, і уніфікації правової термінології. Метою адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу є досягнення відповідності правової системи України положенням *acquis communautaire* з урахуванням критеріїв, що висуваються Європейським Союзом до держав, які мають намір вступити до нього. Зокрема, важливо забезпечити розроблення

гларія нотаріальної діяльності для адекватності розуміння термінів та уніфікованого їх застосування у процесі адаптації, а також розроблення та запровадження єдиних вимог до перекладів на українську мову [10]. Зазначене стосується і правової термінології, що використовується в нотаріальному процесі. У зв'язку з цим актуальним на сьогодні є питання можливості та доцільності запровадження в нотаріальному процесі, а відтак, і в цивільному законодавстві, поняття «нотаріальний акт».

Зважаючи на те, що нотаріальне посвідчення, нотаріальне засвідчення та нотаріальний акт є результатом нотаріального процесу, важливим є запровадження чіткого розмежування використання кожного із запропонованих термінів з урахуванням їх правової природи, а також історичного та міжнародного досвіду.

Нотаріальне засвідчення передбачає участь нотаріуса лише у процесі засвідчення певних дій, пов'язаних з утворенням юридичного факту, наприклад засвідчення справжності підпису на заяві про намір виходу з учасників товариства з обмеженою відповідальністю. У цьому випадку нотаріус не посвідчує сам факт виходу заявника з числа учасників товариства з обмеженою відповідальністю, а отже, і не несе відповідальності за зміст та наслідки такої заяви [11]. У свою чергу, під час посвідчення нотаріус є безпосереднім учасником утворення певного юридичного факту. Зокрема, це стосується посвідчення факту перебування громадянина в певному місці тощо. Що ж стосується нотаріального акта, то, на нашу думку, має йтися про правочини, яким сторони бажають надати статусу автентичності. Оригінальність нотаріального акта досягається наявністю таких умов:

присутність осіб, які підписують акт (саме тому нотаріус має можливість перевірити їх особу, обсяг цивільної правоздатності та дієздатності, повноваження представників, встановити їх вільне волевиявлення тощо);

присутність нотаріуса (цим забезпечується право сторін на правову допомогу професійного юриста та публічної особи). Нотаріус зобов'язаний стежити за належною рівновагою сторін у їх волевиявленні, переконатися, що волевиявлення сторін перевірено, реальне та матиме юридичні наслідки тощо;

підписання акта нотаріусом як публічною особою з делегованими державою повноваженнями.

Автентичний акт вважається дійсним від моменту його укладення, що, у свою чергу, забезпечує йому особливу силу доказу.

Отже, з огляду на різну правову природу та процедуру нотаріального засвідчення, нотаріального посвідчення та нотаріального акта, вважаємо за необхідне внести відповідні зміни до Закону України «Про нотаріат» та

Цивільного кодексу України щодо умов їх вчинення та нормативного визначення цих понять.

Список використаних джерел

1. Современный нотариат: Структура и задачи / пер. с фр. — Кельн, 1993. — 376 с.
2. *Пиету Ж. Ф.* Профессиональное нотариальное право. — 4-е изд. / Ж. Ф. Пиету, Ж. Ягр / пер. с фр. И. Г. Медведева. — М. : Юрист, 2001. — 224 с.
3. О нотариате : Закон Латвийской Республики от 1 июня 1993 г. [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://www.pravo.lv/likumi/11_zon.html.
4. Положение о нотариальной части, разъясненное и дополненное законодательными мотивами, поднѣйшими узаконеніями, циркулярами, рѣшеніями Правит. Сената и образцами актовъ и засвидѣтельствований, а также законами, относящимися кънотариальной части / сост. Н. К. Мартыновъ. — 6-е изд., испр. и доп. — С.-Петербургъ : Изданіе Юридическаго Книжнаго Магазина Н. К. Мартынова, Коммиссіонера Государственной Типографіи, 1909. — 411 с.
5. Юридична енциклопедія : у 6 т. / ред. : Ю. С. Шемшученко. — К. : Укр. енцикл., 1998. — Т. 2 : Д–Й. — 672 с.
6. Юридична енциклопедія : у 6 т. / ред. : Ю. С. Шемшученко. — К. : Укр. енцикл., 1998. — Т. 1 : А–Г. — 672 с.
7. Про внесення змін до Закону України «Про нотаріат» : Закон України від 01 жовтня 2008 р. № 614-VI // Офіційний вісник України. — 2008. — № 81. — Ст. 2729.
8. *Юдельсон К. С.* Советский нотариат / К. С. Юдельсон. — М. : Государственное издательство юридической литературы, 1959. — 375 с.
9. *Калиниченко Т. Г.* Нотариальный акт: понятие, содержание, классификация / Т. Г. Калиниченко // Нотариальный вестник. — 2009. — № 5.
10. Загальнодержавна програма адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, затверджена Законом України від 8 березня 2004 р. № 1629-IV.
11. Про нотаріат : Закон України від 02 вересня 1993 р. № 3425-XII // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 39. — С. 3.

Василина Н. В. Особливості публічної служби нотаріусів та правової природи нотаріального акта

Анотація. У статті аналізуються теоретичні і практичні аспекти визначення публічності нотаріальної діяльності та процедури нотаріальної форми засвідчення, посвідчення прав та фактів, що мають юридичне значення, а також нотаріального акта.

Ключові слова: публічна служба, нотаріальна діяльність, нотаріальне посвідчення, нотаріальне засвідчення, нотаріальний акт.

Василина Н. В. Особенности публичной службы нотариусов и правовой природы нотариального акта

Аннотация. В статье анализируются теоретические и практические аспекты определения публичности нотариальной деятельности и процедуры нотариальной

форми свідчення, підтвердження прав і фактів, які мають юридичне значення, а також нотаріального акту.

Ключевые слова: публичная служба, нотариальная деятельность, нотариальное удостоверение, нотариальное свидетельство, нотариальный акт.

Vasylyna N. V. Peculiarities of Public Service of Notary Officers and Legal Nature of Notarial Act

Summary. The article deals with analysis of theoretical and practical aspects of definition of publicity of notary activity and procedure of notary certification form, acknowledgement of legally valid rights and facts, as well as notarial act.

Key words: public service, notary activity, notary certification, notary acknowledgement, notarial act